

Axis Yayınları

HİSTERİ NEDİR?
HİSTERİK KİMDİR?

Editör:
Özgür Öğütcen

Yazarlar:
Antonio Quinet, Ceren Korulsan, Darian Leader, David Bernard,
Ece Aşıroğlu, Julieta L. de Battista, Özgür Öğütcen, Sinem Acar

Axis Yayınları

HİSTERİ NEDİR? HİSTERİK KİMDİR? – Ed. Özgür Öğütcen

Praxis Serisi 1
Histeri Nedir? Histerik Kimdir? (2025)
Bu metin 2025 yılında Axis Yayınları tarafından İstanbul'da yayımlanmıştır.

Türkçe yayım hakları © Axis Yayınları

Bu eserin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek şartıyla tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayımcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Editör: Özgür Öğütcen
Yayıma Hazırlayanlar: Ceren Korulsan, Özgür Öğütcen
Kapak Tasarımı: Sercan Arslan
Dizgi: DBY Ajans
Baskı ve Cilt: Ana Basın Yayın A.Ş.
Matbaa Sertifika No: 52729

Axis Yayınları
e-posta: axis@axisyayinlari.com
Yayınevi Sertifika No: 42925

1. Basım: İstanbul, 2025
ISBN 978-625-97870-6-0

İçindekiler

Önsöz 7

Histeriler 13
Antonio Quinet

Histeri, Kadınlık ve Maske 33
Ceren Korulsan

Günümüzde Histeri 55
Darian Leader

Histeriğin Bilgisi 65
David Bernard

Hüzün, Depresyon ve Kadınlık 73
Ece Aşıroğlu

Histeri ve Psikanaliz: Freudcu Arzunun İlk Günahı 89
Julieta L. de Battista

Bugünün Histeriği: Çocuk 117
Özgür Öğütcen

Doralar ve Babaları 129
Sinem Acar

Yazarlar 157

Praxis Serisi Hakkında

Praxis Serisi klinisyenler tarafından bütün okuyuculara yönelik olarak yazılmış, Lacancı ve Freudcu düşünceyi içeren bir seridir.

Önsöz

Özgür Öğütcen

Tıp fakültesinden mezun olup psikiyatri eğitimi almaya başladığım yıllarda şaşırtıcı bir şekilde ayaktan ve yatarak tedavi edilen hastalara hemen hiç "histeri" tanısı konduğunu görmedim. Bugün de durum bundan farklı değil, belki Lacancılıkla aydınlanmış bazı psikiyatristler hariç, bu tanı kategorisi mevcut tanısal sınıflandırmaların bir parçasını teşkil etmiyor. Bunun yerine, her versiyonunda gitgide daha da kalınlaşan DSM tanıları kullanılıyor. Ama bu durum, histerinin ve histeriklerin ortadan kalktığını göstermiyor tabii ki, olan ise eski duruma "yeni" adlar vermekten ibaret. Histerikler doktorların yollarını aşındırmaya devam ediyorlar, daha çok da psikiyatrist olmayan doktorların muhtemelen. Geçmeyen baş ağrıları, nedeni saptanamayan bedensel belirtiler, fizik tedaviye başvuran sayısız kadın hasta, nörolojinin migren tanısı koyduğu sonsuz gibi görünen vakalar... Bu liste böyle uzayıp gider. Durum Freud'un zamanından daha parlak değil, sanki Freud bir parantez açmış ve bu parantez kapanmış

gibi davranıyoruz. Gelgelelim tarih boyunca bilinen histerinin bir yere gittiği falan yok. Değişen bizim algımızdaki yeri, Freud'un ferasetle açtığı "konuşma tedavisi" yolunu kendi kendimize kapamış olmamız asıl mesele.

İş sadece tanı koyma ve sınıflandırma ile de bitmiyor; bir de histerinin bir söylem olması meselesi var. Bu ise daha karmaşık bir konu, çünkü var olan bilgi sistemlerimizi sorgulamamızı gerektiriyor. Sonuçta karşılaşılan ise uygulanan tedavilere hemen hiç yanıt vermeyen ya da kısmen yanıt veren hastalar yığını oluyor. En eski zamanlardan beri histeri tanımlanmakla kalmamış ona çareler de önerilmiştir. Bu durumun nasıl tanımlanacağı o çağın baskın düşüncesine göre şekillenmiştir, bazen bedenin bir sorunu olarak tanımlanmıştır, bazen bir günah olarak, bazı durumlarda ise cinselliğin kendisine içkin bir sorun olarak. Ama Freud'a kadar oklar hep "nesneleştirme" yönünde olmuştur, "Seni tanımlayıp tedavi edeceğim" anlayışından, "Ben bir şey bilmiyorum ama seni dinliyorum" anlayışına geçiş, en azından bin yıllar sürmüştür. Freud, tarihte ilk kez bu bireyleri "nesne" olarak değil "özne" olarak gören kişidir. Bununla söylemeye çalıştığımız, basitçe üzerine tedavi uygulanan bir varlık değil, deneyiminin aktif sözcüsü olan bir öznedir. Histerik konuşmaya başladıkça ve bunu sürdürdükçe onda bir özne ortaya çıkar, bu konuşma ve dille ilişkilidir. Doktorun görevi hastayı susturmak değil, onun konuşmasını dinlemektir. Adı geçen bu konuşma histerik özneyi böler, bilgisinde boşluklar açar, onu daha çoğunu bilmeye sevk eder. En azından ideal durumda beklenen ve olan budur. Ama ne zaman ki işler tersi yönde ilerlerse histerik zaferini ilan edecek ve "iyileşmeden" başka bir tedavi arayışına doğru yönlenecektir. Freud, bu yönteme

serbest çağrışım adını verdiği bir kapıdan geçerek ulaşmıştı, serbest çağrışım kendi içinde paradokslar taşıyordu, çünkü konuşmanın "serbest olması" mümkün değildi. İşte o zaman, yolunu, konuşmayı çarpıtan, dağıtan, hakikati hem kuran hem perdeleyen fantaziye doğru çevirdi. Bu onun yönteminin dinamizmini yansıtıyordu, bir yol işe yaramazsa derhal başka bir yola geçebilmek, işte Freud'da olan buydu. Ve tabii, o, dinlemeye tahammül edebiliyordu, bilmemeye katlanabiliyordu; her ne kadar vaka öykülerinde, kendi koyduğu bu pratik standarda her zaman ulaşamasa da bize bu yolu o açtı. Ve pek çok histerik kadın ona, onun şahitliği altında konuştular ve bu yıllardır sürüyor. Psikanaliz histeriklerden çok şey öğrendi, öncelikle de yöntemini onlar sayesinde inceltti, dünyanın pek çok farklı ülkesinde kayda değer kadın analistler oluştu ve halen yollarına devam ediyorlar. En çok da Lacancı psikanalizin sağladığı alan buna yol açtı.

Lacan, histeriyi mustarip olunan bir hastalık gibi değil, damgasını bütün insani dünyamıza vuran öznel bir konum olarak geliştirdi. Bu yüzden bize Hegel'den, "histeriklerin en yücesi"nden bahsetti. Bu bilgiye ilişkin yeni bir prosedürün ortaya çıktığını gösteriyordu, hem psikanalizin içinde hem de dışında histerik söylem var olan politik, etik ve entelektüel yapıları sarsma potansiyeline sahiptir. Onun gösterdiği hakikat, aslında hakikatin kendisinin parçalı bir doğası olduğunu ve geliştirilmeye ihtiyaç duyduğunu gözler önüne serdi. Son yıllarda ise tersi yönde gidiyoruz, özneler konuşturulmaktan çok susturulmaya çalışılıyor, bunu sadece baskıcı politik rejimler için değil, bilimsel söylemin kendisinin yarattığı sonuçlar açısından söylüyorum. Bilimsel söylem, geçmişte dini söylemin olduğu yere aday olduğu sürece bir

ferahlama bulmamız mümkün görünmüyor. Öznelerin sayılara ve genel kategorilere indirgendiği, hemen herkesin antidepresan kullandığı, kendi acılarının alıcısı olarak kimi, neyi muhatap alacağını bilemediği bir dünyada bilimin sağladığı cevaplar bu durumu olumsuz yönde derinleştirmekten başka işe yaramıyor. Bugün bize gereken bilimi başımızdan savmak değil ama bir zamanlar Lacan'ın dediği gibi, psikanalizi ve özneyi içine dahil ettiğimiz yeni bir bilimsel söyleme sahip olmak olamaz mı?

Sadece bedenler olarak dünyada var olmuyoruz aynı zamanda bir dil konuşuyoruz ve onun bize sağladığı araçlarla düşünüyoruz, bu da bizi bir kolektif topluluk haline getiriyor. Histeri işte tam da kolektif olma halimizi, bunun eksiklerini, gediklerini sorgulamak anlamına geliyor. Ona sırt çevirmenin değil ondan bir şeyler almanın zamanı çoktan geldi. Yoksa elimizde sadece birkaç antidepresan ilaç, biraz beyin görüntüleme ve herkese aynı yeknesak tanıları koymaya hevesli klinisyenler kalacak. Bu durum insanlığın her daim ileri doğru gitmediğini bazen gerilediğini de kanıtlıyor, skolastik düşüncenin her biçimi bilim adı altında kendine yer bulabiliyor. Bu ağır şartlar altında histerikler ve histeri psikanalizin doğal müttefikidir! Çoğu zaman ve belki de haklı olarak kadın hareketi psikanalize kızmış olsa bile, her şeyin genlere, nörotransmitterlere, beyne indirgenebileceğini söyleyen natüralist bir özcülüğe onların da karşı duracağını düşünebiliriz. Histeri bize bedenimizi, aşklarımızı, tatminsizliğimizi, acımızı, anneliği ve kadınlığı, toplumsal cinsiyeti, otoriteyi, soykırımcı şiddeti, bağlılığı ve daha birçok şeyi sorgulamak için bir kapı açıyor.

Elinizdeki bu kitapta pek çok Lacancı klinisyenden histeriye dair görüşlerini okuyabileceksiniz. Histeri Türkiye'de yaşayan ve kliniğini sürdüren klinisyenler için her zaman olduğundan daha önemli bir konu çünkü toplumumuzda yaşadığımız çıkmazları anlamamıza ışık tutabilir. Kadın-erkek eşitsizliği, kadın cinayetleri, aşkın günümüzdeki konumu, muhalefet etme yöntemleri, hiçbir şeyin değişmemesinin yarattığı bezginlik ve tabii umut, histeriğin konuşması yoluyla yeniden tartışmaya açılabilir ve bu bir yöntemdir nihayetinde!